

HYVÄT VALTUUTETUT, PUHEENJOHTAJA, LÄSNÄ OLEVAT VIRKAMIEHET, LEHDISTÖ JA MUUT LÄSNÄOLIJAT

Kunnan toiminnalle ja taloudelle asetettavista keskeisistä tavoitteista päättää kuntalain mukaan kunnanvaltuusto. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden vuositavoitteet

- **Valtuuston päätökset ja linjaukset ohjaavat arviointiamme valtuuston hyväksymän talousarvioon kirjatut sitovat tavoitteet ovat vuosittain arvioitimme kohteena**
- **Arviointikertomuksessa on huomioitu Harjavallan kuntastrategian tavoitteita ja toteutumista**

Vuosi 2023 toimintaympäristöön liittyi suuria epävarmuuksia. Venäjän hyökkäyssota jatkui Ukrainassa, Lähi-Idän tilanne sekä kustannusten ja korkojen nousu heikensivät talouden ja toimintaympäristön näkymiä vuonna 2023.

Arvioitu vuosi 2023 on ollut mielenkiintoinen ja osoittanut, että kaupungin toimintaa arvioitaessa yhä enemmän pitää kiinnittää huomiota peruskunnan lisäksi kuntakonserniin, johon kuuluvat mm. kaupungin tytäryhtiöt. Tätä näkökohtaa on tarkoitettu huomioida myös tulevaisuudessa.

Vuoden 2023 alusta aloitti Satakunnan hyvinvointialue toimintansa. Tällä oli merkittävä vaikutus kaupungin toimintaan sekä talouteen. Neljän kunnan yhteinen Kessoten kuntayhtymän toiminta lakkautettiin vuoden vaihteessa ja myöhemmin vuoden aikana kuntayhtymä purettiin. Samoin toimitettiin Satakunnan sairaanhoitopiirin osalta

- Sote-palveluiden siirryttyä hyvinvointialueiden vastuulle kuntien suurimmat menot syntyvät varhaiskasvatuksesta sekä esi- ja perusopetuksesta
- Sote-uudistuksen myötä kaupungin tulopohjassa verotulojen osuus laskee merkittävästi ja valtionosuusriippuvaisuus kasvaa

Kaupungille jäi tämän laajan hallinnon muutoksen jälkeen vastuulleen HYTE toiminta eli hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Talouden ennustaminen on vaikeaa

Vuosi 2023 näyttää kuntahallinnossa kohtuullisen hyvältä, vaikka kulutusmenojen kasvu on ollut nopeampaa kuin aiemmin arvioitiin. Kuntien tulosiirrot valtiolta laskevat vuonna 2024, sillä kuntien valtionosuuksia pienennetään tuntuvasti nk. sote-siirtolaskelman tarkentumisen seurauksena. Lisäksi hallituksen päättämä yhden prosenttiyksikön indeksijarru hidastaa valtionosuuksien kasvua vuosina 2024 – 2027

- Kuntaliitto arvion mukaan verohäntä yltää jopa 1,4 miljardin euroon vuonna 2023. Kunnille maksettiin ennakollisen sote-siirtolaskelman mukaan noin 500 miljoonaa euroa liikaa valtionosuuksia, jotka on määrä periä takaisin valtiolle. Kuntien toimintamenot supistuivat sote- muutoksen vuoksi arviolta 50-60 prosenttia, mutta verotuloissa muutos oli verohäntien vuoksi pienempi

- Soten taloudelliset vaikutukset alkavat selkeytyä vasta vähitellen, mutta tilinpäätösarviot kertovat kuntakentän taloudellisen eriytymisen jatkumisesta viimevuonna

Julkinen talous on sitkeästi alijäämäinen ennustevuosina. Talouskasvu kääntyi hienoiseen laskuun ja on vaimeaa myös vuonna 2024. Verotulojen kasvu on vaisua ja alijäämä heikkenee vuonna 2024 reilusti yli kolmeen prosenttiin suhteessa BKT:hen

Julkisia menoja rasittavat kuitenkin useat aiemmin päätetyt toimet, korkomenojen kasvu ja mittavat puolustushankinnat. Julkinen velka nousee vuonna 2023 yli 75 prosenttiin ja vuonna 2028 mennessä yli 85 prosenttiin suhteessa NKT:hen

TE-uudistus tuo suuria muutoksia vuonna 2025

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä hyväksyttiin 1.3.2023. Kunnille tämä tarkoittaa merkittäviä uusia tehtäviä 1.1.2025. TE2024 uudistus tulee muuttamaan vuoden 2025 alusta lukien kunnan talousarviota ja rahoitusta. Kuntakohtaiset laskelmat ovat vielä uudistuksen osalta suuntaa antavia ja tarkentuvat vuoden 2024 aikana

- Tulevien vuosien haasteet eivät lopu ennakoitujen vero- ja valtionosuusleikkausten pienentäessä vuosikatetta

Kun tulevaisuus on sumuista, taloudenpidossa korostuu riskienhallinnan merkitys. Samasta rahamäärästä kannattaa ottaa enemmän irti aina, kun se on mahdollista

- Vaikka verotulojen kasvu pysyy ennustevuosina lähellä pitkän aikavälin keskiarvoa, merkitsee se kunnille huomattavasti pienempiä lisätuloja kuin aikaisemmin. Sote uudistus kevensi kuntien talouden liikkumavaraa merkittävästi, mikä korostaa entisestään riskienhallinnan merkitystä kuntien talouden suunnittelussa

Harjavallan Kaupunki

Kaupungin toimintakertomuksessa vuodelta 2023 on esitetty kunkin tavoitteen toteutuminen. Tarkastuslautakunnan arviointi perustuu toimintakertomuksessa esitettyihin toiminnan tavoitteiden toteutumiseen arviointiin ja viranhaltijoiden kuulemiseen

- Vuosi 2023 oli ensimmäinen tilikausi ilman sosiaali- ja terveystalouden Harjavallan kuntataloudessa

Harjavallan kaupungin taseessa on ylijäämää. Taseeseen kertyneet ylijäämät antavat puskuria tuleville vuosille. Ylijäämän varaan ei kuitenkaan voida tulevaisuutta rakentaa. Yhteisöveron kertymät vaihtelevat vuosittain verotulojen varaan kaupungin taloutta ei voi rakentaa. Verotuloista poistuu korkeamman veroprosentin aikaiset tilitykset sekä verotuloihin, että valtionosuuksiin liittyy epävarmuutta. Niinpä vuodet eivät ole veljiä keskenään. Kaupungin tulo- ja menorakenne ei ole tasapainossa. Ilman rakenteellisia muutoksia vaarana on, että taseen ylijäämä on käytetty kolmessa vuodessa.

Strategiassa tulee aiempaa käytäntöä selvemmin ottaa huomioon taloudelliset realiteetit ja kehitysnäkymät. Kuntastrategian tulee ohjata kaupungin taloussuunnitelmaa

Talous on kuitenkin saatava mahdollisimman pian kestäväälle pohjalle, niin että tulot ja menot ovat tasapainossa

Tarkastuslautakunta esittää että valtuusto kiinnittää erityistä huomiota siihen, tulevien vuosien taloussuunnittelussa saavutetaan talouden tasapaino. Tarkastuslautakunta on huolissaan edellisen vuoden tapaan rahoituksen riittävydestä

Tuloslaskelma vuodelta 2023 ei ole täysin vertailukelpoinen edelliseen vuoteen, koska vastuu sosiaali- ja terveydenhuollonpalveluista siirtyi 1.1.2023 hyvinvointialueille

Taseen ylijäämä on tilikaudella 8,28 Milj.€

- Valtion osuuksia jouduttiin maksamaan valtiolle 1,2 miljoonaa euroa. Valtionosuus väheni edelliseen vuoteen verrattuna 108,6%, kun vuonna valtionosuuksia saatiin 13,6 miljoonaa euroa

Kaupungin vuosikate oli 3,49 Milj.€ (vuosikate laski vuoteen 2022 verrattuna 2,2 Milj.€)

Muutetun talousarvion mukainen vuosikate oli 4,37 Milj.€

- Toimintakulut olivat 31,0 Milj.€ (60,9 ja 57,3)
- Verotuloja kertyi 23,4 Milj.€ (41,3 ja 39,3)
- Tästä kunnallisveron kertymä 13,5 Milj.€
- Yhteisövero 7,3Milj.€ (12,2 ja 10,9)
- Kiinteistövero 2,6Milj.€ (2,8 ja 2,8)

Väestönkehityksellä on merkittävät vaikutukset Harjavallan valtionosuuksiin ja verotuloihin

- Kaupungin asukasluku vuodenvaihteessa oli 6 701 asukasta
- Väki väheni 57 asukkaalla
- Lapsia syntyi 33
- Kuolleita 94
- Maahanmuutto toi 36 uutta asukasta

Harjavallan kaupungin merkittävämpiä haasteita on ollut vähenevä väestö ja ikääntyvän väestöosaan painottuva ikärakenne

- Ikärakenne painottuu edelleen enemmän yli 65-vuotiaisiin
- Työikäisten määrä on vähentynyt ja väestöennusteen perusteella ikäluokka tulisi edelleen pienenemään merkittävästi
- Pääpaino valtionosuuksien määrästä on alle 18-vuotiaiden määrässä ”kullannuput eli lapset siis tuovat eniten euroja kunnan kassaan”
- Kun taas työikäisten määrän väheneminen vaikuttaa verotulokertymään

Työttömyys tilanne on heikentynyt vuoden 2023 aikana

- Tulevaisuuden näkymä heikentää kaupungin korkea työttömyysaste ja työllisen väestön väheneminen sekä näiden yhteisvaikutus verokertymään

Maailman tilanne muuttuu uusien kriisien keskellä ja niiden seuraisvaikutuksia tulemme edelleen Harjavallassakin näkemään

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan kaupunkia on kokonaisuudessa johdettu ja hoidettu huolellisesti. Kaupunginvaltuuston hyväksymät toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet pääosin

- Kaupunkirakenteessa riskien ennakointi ja niihin varautuminen talousarviossa on haasteellista. Toimintaympäristössä ja markkinoilla voi tapahtua muutoksia esimerkiksi kuntonttymyynnitulot eivät toteudu ennustetulla tavalla tai talvi on aikaisempia vuosia ankarampia. Riskit voivat olla suurusluokaltaan olennaisesti suurempia kuin määrärahan puitteissa on mahdollista sopeuttaa toimintaa koko toimialalla. Tällaisissa ennustamattomissa tilanteissa voidaan sopeuttaa toimintaa talousarvioon lain sallimissa puitteissa laatutasosta tinkien

Arviointi osoittaa, että kaupungin jo sopeuttamien keinojen lisäksi on tarkasteltava koko palveluverkkoa ja sovitettava sitä yhteen myös hyvinvointialueen palveluiden kanssa. Ennakkovaikutusten arviointien yhteydessä esille tuotujen riskien todentumista ja säästön vaikutuksia tulee seurata ja arvioida nykyistä systemaattisemmin. Tulorahoituksen tasoon tulee saada kasvatettua, jotta investointeja voidaan tehdä vastuullisesti kaupungin elinvoimaa tukien

- Harjavalla on edelleen hyvät edellytykset säilyttää asemansa houkuttelevana ja turvallisena kaupunkina, jossa meidän jokaisen on hyvä asua ja elää sekä yritysten toimia
- Kuntalaisen hyvinvoinnista muodostuu kunnan kokonaisvaltainen hyvinvointi ja kuntalaisten elinvoimasta monien tutkimusten mukaan kunnan elinvoimaisuus

Kiitos kaikille hyvin tehdystä työstä kuntalaisten hyväksi

Henkilöstön voimavaroja on koeteltu jo lähes kolmenvuoden ajan ja valitettavasti en voi luvata etteikö tämä vielä jatkuisi, monet uudet haasteen ovat edessä, mutta avoimuudella, kunnioittamalla ja hyvällä käytöksellä sekä yhteistyöllä saavutamme päämäärän. Valtuusto on päättänyt yhteiset pelisäännöt, joiden mukaan meidän kaikkien tulee toimia

Haluan kiittää omasta ja tarkastuslautakunnan puolesta kaikkia tarkastuslautakunnan arviointeihin osallistuneita tahoja

Tarkastuslautakunta kiittää koko kaupungin henkilöstöä ja luottamushenkilöitä kaupunkilaisten hyväksi tehdystä ansiokkaasta työstä vuoden aikana

Oikein hyvää ja lämpöistä kesää kaikille, muistakaa nauttia kesästä

”vielä toteamalla olisipa kristallipallo tai olis edes ennustajaeukko” ... mutta todeta voin mikään ei ole niin varmaan kuin muutos...

Tarkastuslautakunta on suorittanut lakisääteisen arviointitehtävänsä ja jättää arviointi kertomuksen valtuuston käsiteltäväksi

Harjavalta 10.06.202⁴~~3~~

Tuija Ketola, Niina Hakala, Pekka Jortikka, Timo Lukka, Mikko Heinola